הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לח

מִלְּאכְתָּן בְּשָׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, (כז) *אֲז פְּטוּרִין מִקְּרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה וּתְפִלִּין, (כח) *דְּכָל הָעוֹסֵק בְּמִצְוָה פָּטוּר מִמִּצְוָה (ט) אֲחֶרֶת, (כט) *אִם צָרִיךְ לִטְרֹחַ אַחַר הָאֲחֶרֶת, אֲבָל אִם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת בְּלֹא טִרְחָא, יַעֲשֶׂה שְׁתֵּיהֶן (הגהת אשרי בשם אור זרוע (פוסקי פ"ג סי' ו) ומ"ע סי' לקע) ור"ן פרק הישן (פוסקי יח. ד"ה ופליגי ודי"ט ומיהו)): ט (י) (ל) מִצְטַעֵר וּמִי (לא) שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ מְיֻשֶּׁבֶת (יא) עָלָיו וּנְכוֹנָה, פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁאָסוּר לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם: י *לְהַקּוֹרָא (יב) [יב] (לב) בַּתּוֹרָה, (לג) פָּטוּר (לד) מֵהֲנָחַת תְּפִלִּין כָּל הַיּוֹם, זוֹלַת בְּשָׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה: יא מלא יַחֲלֹץ תְּפִלִּין (לה) בִּפְנֵי רַבּוֹ, נֶאֱלָא יִפְנֶה לְצַד אַחֵר (לו) מִפְּנֵי אֵימָתוֹ, וְיַחֲלֹץ שֶׁלֹּא (יג) בְּפָנָיו: יב סהָיָה צָרִיךְ לִתְפִלִּין וּמְזוּזָה וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת לִקְנוֹת

י הִרְמַב"ם בְּפֶרֶק ד' מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין (ה"י-ג). כ הָרַב רַבֵּנוּ מְנוּחַ (הובא בכסף משנה שם). ל מָכִילְתָּא (פרשה בא פר' יז), לְפִרוּשׁ רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּפֶרֶק ב' דִּבְרָכוֹת (שם). מ בְּשִׁמּוּשָׁא רַבָּא וְסַנְהֶדְרִין ק"א (ע"ב). נ רַשִׁ"י שָׁם (ד"ה שהלל). ס יְרוּשַׁלְמִי שֶׁלְּהֵי מְגִלָּה, וּכְרַב הוּנָא, כֵּן כָּתַב הָרֹא"ש בְּהִלְכוֹת תְּפִלִּין (סי' ל).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שֶׁהַפּוֹסְקִים לֹא גִּלּוּ דַּעְתָּם עַל יוֹם שֶׁנִּי קֹדֶם הַנֵּץ הַחַמָּה, וְיֵשׁ פָּנִים לָכַאן וּלְכָאן, וְצָבִיד עוּבְדָא בְּנַפְשֵׁהּ וְנִתְעַצֵּב בְּיוֹם שֵׁנִי שֶׁלֹּא לְהָנִיחַ תְּפִלִּין עַד הַנֵּץ הַחַמָּה כְּדֵי לְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק, עַיֵּן שָׁם. וְאִם מֵת לוֹ מֵת בְּרֶגֶל אוֹ שָׁמַע שְׁמוּעָה רְחוֹקָה בְּרֶגֶל שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג אֲבֵלוּת, וּמַתְחִיל לִמְנוֹת אַחַר הָרֶגֶל, כָּתַב בְּשָׁעֲרֵי תְּנֻעָה הַגְּדוֹלָה (ז"ד סי' שפח הגה"ט) שֶׁאָסוּר לְהָנִיחַ תְּפִלִּין בְּיוֹם רִאשׁוֹן. וּבְכַרְמֵי יוֹסֵף (כאן, סק"ג) חָלַק עָלָיו וְכָתַב דְּחָיֵב, וְאֶפְשָׁר אִי הָוֶה סָפְקָא, אֵין לְבַטֵּל מִצְוָה רַבָּה כָּזוֹ מִסָּפֵק. וְכֵן כָּתַב בְּבֵית לֶחֶם יְהוּדָה בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן שפ"ח (סק"א), וְחָלַק עַל הַנֶּפְנֶת הַגְּדוֹלָה, עַיֵּן שָׁם. וְגַם בְּמֶה שֶׁכָּתַב בְּבֵאֵר הַיֵּטֵב בְּשֵׁם מְהָרִיט"ץ, חוֹלֵק עָלָיו בִּרְכֵי יוֹסֵף (סק"ב) וּבְמִנְחַת בְּרָכָה (סק"א), וְסִיַּם בָּהּ סוֹף דָּבָר נִרְאֶה לִי דְּיוֹם הַקְּבוּרָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יוֹם מִיתָה אָסוּר בְּתְפִלִּין, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב שֶׁכֵּן נוֹהֲגִין בְּנֵימִין (סי' סב) וּמַשְׁאֶת בְּנְיָמִין (סק"ג), עַיֵּן שָׁם. וּבְשַׁלְמֵי צִבּוּר (שם) כָּתַב גַּם כֵּן בְּשֵׁם סֵפֶר דֶּרֶךְ הַפָּלָּה דְּלֹא כְּמְהָרִיט"ץ: י [יב] בַּתּוֹרָה. עַיֵּן בְּאֵר

בַּאֵר הַיֵּטֵב

(ט) אֲחֶרֶת. כָּל זֶה מְיֻרֵי שֶׁכְּבָר הִתְחִיל לִכְתֹּב קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, אֲבָל מִשֶּׁהִגִּיעַ אָסוּר לְהַתְחִיל, עַיֵּן סִימָן ע"ב סָעִיף ב': ט (י) מִצְטַעֵר. (יא) שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ: י (יב) עָלָיו. (יג) בְּתוֹרָה. אֲבָל הָעוֹסֵק בִּגְמָרָא, אֶפְשָׁר דְּלֹא מִיפְטַר, עַיֵּן בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש רבינו): (יג) בְּפָנָיו. וְלֹא יַחֲלֹץ קֹמֵי סֵפֶר תּוֹרָה, עַיֵּן לְעֵיל סִימָן כ"ה סָעִיף (ג') [י"ג]:

בְּאוּר הֲלָכָה

מִלְבוּשׁ לְדִינָא, וְכֵן מַשְׁמַע לִכְאוֹרָה מִלְּשׁוֹן 'צְרִיכִין' שֶׁכָּתַב הָרַמְ"א. אַף שֶׁקָּשֶׁה דִּכְיוָן דְּדַעַת הָרַמְ"א הוּא כִּשִׁיטַת הָרַ"ן וּכְמוֹ שֶׁפִּסַּיִם בְּעַצְמוֹ, וּלְהָרַ"ן פָּטוּר בְּכָל גַּוָּנֵי אִם כְּבָר הִתְחִיל לִכְתֹּב כְּמוֹ שְׁמוּכָח בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה וכותבין), וְאוּלַי אֶפְשָׁר לוֹמַר דִּכְהָאי גַּוְנָא שֶׁאֶחָד רוֹצֶה לִפְרֹשׁ לַיָּם אוֹ לְשִׂיחָה שֶׁשָּׁם לֹא יַשִּׂיג תְּפִלִּין כְּמָה יָמִים, מֵאֵי אֶפְלוּ לְכַתְּחִלָּה לְהַתְחִיל לִכְתֹּב אֶפְלוּ אַחַר שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, אֶפְלוּ אִם עַל יְדֵי זֶה יַעֲבֹר הַזְּמַן. וּמִכָּל מָקוֹם לֹא נְהִירָא, דִּלְמָא יְחִיב לְהַכְנִיס עַצְמוֹ לָזֶה לְהַתְחִיל לִכְתֹּב אוֹ לִמְהַר לִהְיוֹת עָלָיו שָׁם עוֹסֵק בְּמִצְוָה, וּלְסָלֵק מֵעַצְמוֹ עַל יְדֵי זֶה הַמִּצְוָה עֲשֵׂה דְּקְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלִּין וְכַדּוֹמֶה, וְכִי אוֹמְרִים לוֹ לְאָדָם חֲטָא וְכוּ', וְצָרִיךְ עִיּוּן. גַּם מִדִּבְרֵי הַמַּגֵּן אַבְרָהָם סוֹף סָעִיף קָטָן י' שֶׁכָּתַב דְּכָל זֶה מְיֻרֵי וְכוּ' לֹא מַשְׁמַע כֵּן, אַף שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר דְּהוּא לֹא אְיְרֵי בְּכָהֵי גַּוְנָא דְּהַלְבוּשׁ. וְלוּלֵי דִּבְרֵי הַלְּבוּשׁ הָיָה אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּכוֹנַת הָרַמְ"א בְּמֶה שֶׁכָּתַב שֶׁהִיוּ צְרִיכִין, רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּהַסּוֹפֵר מְשַׂעֵר שֶׁיָּבוֹא הַיּוֹם לְיַדֵּי קוֹנִים הָרְבֵּה, עַל כֵּן הוּא מְקַדִּים וּמְזָרֵז עַצְמוֹ לָזֶה, דְּאִי לָאו הָכִי מִסְתָּמָא לֹא יַעֲשֶׂה הַסּוֹפֵר כֵּן לִכְתֹּב תָּמִיד יוֹם וְלַיְלָה שֶׁלֹּא יִשְׁאַר לוֹ מְצַט פְּנַאי לְשָׁם מִצְוָה וְאַף לְקַבָּלַת מַלְכוּת שָׁמַיִם וְלִתְפִלִּין, וְכֵן מַשְׁמַע בְּצַבּוּרַת הַיּוֹם:

* אֲז פְּטוּרִין. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק כו) מָה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַמַּגֵּן אַבְרָהָם. וּבְדִיעֲבַד אֶפְלוּ אִם הִתְחִיל בְּאֶמְצַע, אַף עַל פִּי כֵן אֵין צָרִיךְ לְהַפְסִיק, דְּמִכָּל מָקוֹם הֲרֵי עוֹסֵק בְּמִצְוָה, וְכִדְאִיתָא שָׁם בְּסִימָן ע"ב דְּאִם הִתְחִילוּ לְהוֹצִיאוֹ אֵין מַפְסִיקִין, וַאֲפִלּוּ אַחַר שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּרִי חָדָשׁ שָׁם:

* דְּכָל הָעוֹסֵק וְכוּ'. עַיֵּן בְּסִימָן כ"ו (ס"א) דִּשְׁלוּחֵי מִצְוָה גְּבוֹן שֶׁהוּלַךְ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ לִפְדּוֹת שְׁבוּיִים, הוּא גַּם כֵּן בִּכְלַל עוֹסֵק בְּמִצְוָה וּפָטוּר מִכָּל הַמִּצְוֹת:

* אִם צָרִיךְ לִטְרֹחַ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק כט), וְכֵן כָּתַב הָרַ"ן (סוכה יא. ד"ה ואיכא). וְאַף דְּהַסּוֹפְסוֹת (סוכה כה. ד"ה שלוחי) וְהָרֹא"ש (סוכה פ"ב סי' ו) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב יג ח"ג) מְחַיְּרִין בָּזֶה, מִכָּל מָקוֹם מִשְׁמַע מֵהַבַּיִת יוֹסֵף (שם) וְהָרַמְ"א דְּמִסְכִּימִים לְהַלָּכָה לְהָרַ"ן וְהַגָּהוֹת אֲשֵׁרִי (על ר"ה שם) בְּשֵׁם אוֹר זָרוֹעַ (ח"ב סי' רצט) מִפְּנֵי הָרְאָיוֹת הָעֲצוּמוֹת שֶׁהֵבִיאוּ לָזֶה, וְכֵן הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק"ט) הֵבִיא בְּשֵׁם הָרַב הַמַּגִּיד (סוכה פ"ו ה"ד) שֶׁהָרַמְבַּ"ם וְהַגְּאוֹנִים גַּם כֵּן סוֹבְרִים דְּפָטוּר אֲפִלּוּ בְּיָכוֹל לְקַיֵּם שְׁתֵּיהֶן. וְטַעַם הַדָּבָר, כָּתַב הָרַ"ן (שם) לְפִי שֶׁכָּל שֶׁעוֹסֵק בְּמִלְאכְתּוֹ שֶׁל מָקוֹם לֹא חִבְּרוּהוּ תּוֹרָה לִטְרֹחַ וּלְקַיֵּם מִצְוֹת אֲחֵרוֹת אַף עַל פִּי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ, וְלָכֵן הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַמֵּת פָּטוּר מִתְּפִלִּין וּמִקְרִיאַת שְׁמַע וּמִכָּל הַמִּצְוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁיָּכוֹל אֲז לְקַיֵּם כְּמָה מִצְוֹת, וְכֵן הַחוֹפֵר קֶבֶר לְמֵת פָּטוּר מִכֻּלָּם, אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹח מְצַט, שֶׁגַּם בְּשָׁעָה נוֹחוּ נִקְרָא עֲדַיִן עוֹסֵק בְּמִצְוָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְחַזֵּק כֹּחוֹ לַחְזֹר וְלַחְפֹּר, וְלָכֵן הוּא פָּטוּר אֲז אַף עַל פִּי שֶׁיָּכוֹל אֲז לָתֵת פְּרוּטָה לְעָנִי הָעוֹמֵד אֶצְלוֹ. אֲבָל מִי שֶׁלָּבוּשׁ בִּתְפִלִּין אַף עַל פִּי שֶׁמְּקַיֵּם מִצְוָה, אֵינוֹ נִקְרָא עוֹסֵק בְּמִצְוָה לְהִפָּטֵר מִכָּל הַמִּצְוֹת, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁלּוֹבְשָׁן, אֲבָל לֹא אַחַר כָּךְ, וְכֵן לְעִנְיַן מְשַׁמֵּשׁ אֲבֵלוּת וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה. כָּל זֶה מִתְבָּאֵר מִדִּבְרֵי הָרַ"ן וְאוֹר זָרוֹעַ. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַמְ"א 'אֲבָל אִם וְכוּ' בְּלֹא טִרְחָא', רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף טִרְחָה כְּלָל בְּשָׁכִיל מִצְוָה אֶלָּא טִרְחָא אַחַת לְשִׁתֵּיהֶן, וּכְדִרְכּוֹ בְּמִצְוָה הָרִאשׁוֹנָה יָכוֹל לְצַאת יְדֵי שְׁתֵּיהֶן, אִז בְּרִירְאִי יִרְאֶה לְצַאת יְדֵי שְׁתֵּיהֶן, דְּמִהֲרִיטוּ טוֹב אַל יִקְרָא רַע, כֵּן כָּתַב הָרַ"ן שָׁם (ד"ה ומיהו), וּמִתָּרְאָיָה שֶׁהֵבִיא שָׁם עַל זֶה מֵהַגְּמָרָא מַשְׁמַע דְּהִיחִיבָא הוּא מֵאַז הַדִּין, דְּאִי לָאו הָכִי לֹא מַקְשֵׁי הַגְּמָרָא שָׁם מִידֵּי, וְעַיֵּן:

י * הַקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה פָּטוּר וְכוּ'. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ל"ג דְּלָזֶה חָיֵב, לְהִיוֹת עָלָיו תְּפִלִּין. וְהַגְּרַ"א פָּסַק בְּבַאוּרוֹ, א]דְּוַדַּאי מִי שֶׁתּוֹרָתוֹ אֻמָּנוּתוֹ, כְּגוֹן רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וַחֲבֵרָיו, אֲבָל כְּגוֹן אָנוּ צְרִיכִין לְהַפְסִיק אַף לְתַפִּלִּין: יא (לה) בִּפְנֵי רַבּוֹ. הֵיְנוּ רַבּוֹ מֻבְהָק דְּרוֹב חָכְמָתוֹ הַיְמֵנוּ: (לו) מִפְּנֵי אֵימָתוֹ. (כז) אֲז פְּטוּרִין וְכוּ'. זֶה (מד) אֶפְלוּ אִם כְּבָר חָלַץ רַבּוֹ תְּחִלָּה, אָסוּר. וְאִם מֹשֶׁה עַצְמוֹ קָצָת לְצַד אַחֵר וְהָיוּ מִלְּבוֹת רֹאשׁוֹ בְּפָנָיו, נִרְאֶה דְּיֵשׁ לְהָקֵל בְּכָל גַּוָּנֵי, כֵּן כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יד). וְעַיֵּן שָׁם עוֹד דְּמַשְׁמַע מִנֵּיהּ דְּאִם חוֹלְצָן סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה, יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּכָל גַּוָּנֵי מִלַּחֲלֹץ אוֹתָם קֹדֶם שֶׁחָלַץ רַבּוֹ,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְאִי אְפְשָׁר לוֹ לְהַמְתִּין עַד שֶׁהַסּוֹפֵר אוֹ הַתַּגָּר יְקַיְּמוּ מִצְוָה אַחַת שֶׁבָּאָה לִידוֹ כְּגוֹן הָנָחַת תְּפִלִּין אוֹ קְרִיאַת שְׁמַע, וְהוּא הַדִּין שְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת, עַל כֵּן מֻתָּר לִכְתֹּב וּלְמִכֹּר לָזֶה אַף עַל פִּי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יַעֲבֹר זְמַן הַמִּצְוָה [לְבוּשׁ]. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה צריכים): (כז) אֲז פְּטוּרִין וְכוּ'. וּמִיְּרֵי שֶׁכְּבָר הִתְחִיל לִכְתֹּב קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, אֲבָל מִשֶּׁהִגִּיעַ הַזְּמַן אָסוּר לְהַתְחִיל לִכְתֹּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן ע"ב סָעִיף ב', כֵּן כָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק"י). אָכֵן לְפִי מַה שֶּׁצִּיַּרְנוּ מִתְּחִלָּה (ס"ק כו) בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ, שֶׁהַקּוֹנֶה צָרִיךְ לַעֲבֹר בַּיָּם אוֹ בְּשַׁיָּרָא וְאִי אְפְשָׁר לוֹ לְהַמְתִּין עַד שֶׁהַסּוֹפֵר יְקַיֵּם קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, פָּשׁוּט דִּלְכַלֵּי עָלְמָא מֻתָּר הַסּוֹפֵר לַעֲשׂוֹת לוֹ מִלְאכְתּוֹ אִם הוּא מְשַׂעֵר שֶׁיִּשָּׁאֵר לוֹ זְמַן לִקְרוֹת, וְאִם יוּכַל לִקְרֹא פָּרָשָׁה אַחַת מִקֹּדֶם יִקְרָא: (כח) דְּכָל הָעוֹסֵק וְכוּ'. וְדַוְקָא עוֹסֵק בְּמִצְוָה, כְּגוֹן בְּשָׁעָה שֶׁהוּא לוֹבֵשׁ הַתְּפִלִּין אוֹ עוֹסֵק בְּתִקּוּנֵי הָאֲבָדָה, כְּגוֹן לְשָׁטְחָהּ לְצָרְכָּהּ אוֹ לְהָשִׁיבָהּ לִבְעָלֶיהָ וְכָל כְּהָאי גַּוְנָא, אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְקַיֵּם מִצְוָה, כְּגוֹן שֶׁהוּא כְּבָר לָבוּשׁ תְּפִלִּין אוֹ שׁוֹמֵר אֲבֵדָה שֶׁהִיא מֻנַּחַת כְּבָר בְּחֻבָּתוֹ וְכָל כְּהָאי גַּוְנָא, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְקַיֵּם מִצְוָה, אֵינוּ עוֹסֵק בְּמִצְוָה, וְלֹא מִפְּטַר מִמִּצְוָה אַחֶרֶת עַל יְדֵי זֶה, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה שֶׁכָּאֲרְתִּי יוֹתֵר: (כט) אִם צָרִיךְ וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, וַאֲפִלּוּ אִם עַל יְדֵי זֶה לֹא יִתְבַּטֵּל הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה, וַאֲפִלּוּ אִם הַמִּצְוָה הַשֵּׁנִיָּה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, כֵּיוָן שֶׁכְּבָר הִתְחִיל לַעֲסֹק בָּרִאשׁוֹנָה [אוֹר זָרוֹעַ (ח"ב סי' רצט) וְרִיטְבָ"א (סוכה כה. ד"ה מתני')]: ט (ל) מִצְטַעֵר. אֲפִלּוּ (מז) מִפְּנֵי הַצְּנָעָה. וְעַיֵּן בְּסִמּוּךְ: (לא) שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ וְכוּ'. וּמִיְּרֵי (יז) בְּשֶׁאֵי אְפְשָׁר לוֹ לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ, אֲבָל אִם אְפְשָׁר לוֹ, חָיֵב לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ וְלַהֲנִיחָן: י (לב) בַּתּוֹרָה. אְפְשָׁר (יח) דְּדַוְקָא בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, אֲבָל לֹא בְּעוֹסֵק בְּגִמְרָא, דְּתוֹרָה יֵשׁ לוֹמַר שֶׁהִיא עַצְמָהּ אוֹת, שְׁנִּזְכַּר בָּהּ יְצִיאַת מִצְרַיִם: (לג) פָּטוּר. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁאֵין צָרִיךְ לִפְסֹק מִלְּמוּדוֹ כְּדֵי לַהֲנִיחָם, אֲבָל קֹדֶם לָזֶה (יט) חָיֵב. גַּם בְּאֶמְצַע אִם רוֹצֶה לִפְסֹק וּלְהָנִיחַ, גַּם כֵּן (כ) רַשַּׁאי וְיָכוֹל (כא) לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁפָּטוּר מִלְּהַפְסִיק בְּשְׁבִילָן, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁרוֹצֶה לְהַפְסִיק מִלְּמוּדוֹ הֲרֵי חֲיָב בְּתְפִלִּין מִיַּד שֶׁמַּפְסִיק: (לד) מֵהֲנָחַת תְּפִלִּין. וְאַף עַל גַּב שֶׁמְּחֻיָּב לְהַפְסִיק מִתַּלְמוּד תּוֹרָה כְּדֵי לְקַיֵּם כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁחִיּוּבָן עֲלֵיהֶן, כְּדְאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי דַּעֲה סִימָן (ר"מ) [רמ"ו] (סי"ח), (כב) שֶׁאֵנִי מִצְוַת תְּפִלִּין שֶׁעֲקַר תּוֹעַלְתָּהּ הוּא לְתוֹרָה, כִּדְכְתִיב (שמות יג ט) 'וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ', עַל כֵּן מְכַיָּנִין שֶׁכְּבָר עוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִקֹּדֶם אִין צָרִיךְ לְבַטֵּל תּוֹרָה בִּשְׁבִיל זֶה, זוֹלַת בִּשְׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה כְּדֵי לְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְגַם שָׁאנוּ עֲדַיִן אֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּמְחֻיָּב לְהַפְסִיק אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְחִיל עֲדַיִן, וְזוֹלַת בִּשְׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה כְּדֵי לְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְגַם שָׁאנוּ עֲדַיִן אֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּמְחֻיָּב

שַׁעַר הַצִּיּוּן

מ (מז) מִפְּנֵי אֲבָרְהָם (ס"ק יא): (יז) בְּ"ח (ס"ד) וּמִפְּנֵי אֲבָרְהָם (ס"ק יב) וְהַגְּרַ"א וְשֹׁאֲרֵי אַחֲרוֹנִים, דְּלֹא כְּהָפְרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יב): י (יח) כֵּן כָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (ס"ק יג). וְהִתְעוֹלֵם לא נָהֲגוּ לְחַלֵּק בָּזֶה, גַּם בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א מַשְׁמַע דְּלֹא סְבִירָא לֵיהּ חִלּוּק זֶה, אֶלָּא מִי שְׁתּוֹרָתוֹ אֻמָּנוּתוֹ (ס"ק יא): (יט) כֵּן מוּכָח מֵהַגְּרַ"א עַיֵּן שָׁם: (כ) הַגְּרַ"א: (כא) בֵּית יוֹסֵף (ד"ה גרסינן בפכ"ת): (כב) הַגְּרַ"א: י"א (כג) ט"ז (סק"ד): (מה) אַף דְּבָטוּר מֵעֹל בָּזֶה, כָּבֵר כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה אמר רבא אפור) דְּלְמַעֲשֶׂה נָבוֹן לְחוּשׁ לְהַחְמִיר:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (ס"ט) לא חילק בכך.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

שְׁנֵיהֶם, (לז) תְּפִלִּין (יד) [יד] קוֹדְמִים: ג (לח) מְנֻזָּה וּמְצֻרָע אֲסוּרִים לְהָנִיחַ תְּפִלִּין:

ע אֲבָּעֵיָא בְּמוֹעֵד קָטָן (סו.), וּבְעַשּׁוּר (ח"ב דף סא:) אוֹסֵר.

לט מִי הֵם הַפְּשׁוּרִים לִכְתֹּב תְּפִלִּין וְלִקְנוֹת מֵהֶם. ובו י סְעִיפִים:

א גִּשִּׁין מ"ה (ע"ב). ב מְרְדְּכַי (שָׁם) (הל' תפילין דף יד טור ג).

א (א) א תְּפִלִּין שֶׁכְּתָבָן עֶבֶד (ב) אוֹ אִשָּׁה (ס) [א] (ג) * אוֹ קָטָן ב אֲפִלּוּ הִגִּיעַ (ד) לְחִנּוּךְ (ב) (ה) אוֹ כּוּתִי.

בֵּאוּר הַיְטֵב

יב (יד) קוֹדְמִים. וְאִם אָפְשָׁר בְּשְׁאָלָה, מְזוּזָה קוֹדֶמֶת, דְּאִי אָפְשָׁר בְּשְׁאָלָה. מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק טו):

א (ס) אוֹ קָטָן. וּכְעֵינָן שֶׁיְּהֵא דַּוְקָא גָּדוֹל מַמָּשׁ דְּהַיְינוּ שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אַחַר שֶׁהוּא בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, אֲבָל מִסְּפֵקָא פָּסוּל לִכְתֹּב עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שָׁנָה. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א): (ב) אוֹ כּוּתִי. כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר, דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּלָאו הָכִי פָּסוּל שֶׁאֵינוֹ כּוֹתֵב לִשְׁמָהּ. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

הַיְטֵב. וְהֵם דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יג), וּמַה שֶּׁכָּתַב עַיִן בַּיִת יוֹסֵף, רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּכְבָר יוֹסֵף מְבֹאָר שֶׁאַף שֶׁכָּתַב לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי בַּעַל הָעִטּוּר (ח"ב דף סא.) דְּמִחֲלֹק דְּוַדְקָא בְּתוֹרָה מִשּׁוּם זְכִירוֹן יְצִיאַת מִצְרַיִם כוּ' דְּלֹא תִּקְשֵׁי עָלָיו מַפָּה שֶׁכָּתַב הַשּׁוּר, מִכָּל מָקוֹם סָיַם בָּזֶה שֶׁאֵין דִּבְרֵי בַּעַל הָעִטּוּר נִרְאִים, וְכֵן בְּשֶׁלְחָן עָרוּךְ כָּאן נִרְאֶה שֶׁמַּפְקִים לְדִבְרֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (בכרכות ט: ד"ה למיטרא) עַיֵּן שָׁם, וְכֵן נִרְאֶה מֵהֵירוּשָׁלְמִי רֵישׁ שַׁבָּת (פ"א ה"ב) בְּגֵי מַפְסִיקִין לְקְרִיאַת שְׁמַע כוּ'. וְעַיֵּן בְּשוּ"ת בֵּית אֶפְרַיִם חֵלֶק אֹרַח חַיִּים. וְלִבִּי בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה בְּקַנְטְרֵס אַחֲרוֹן וּמוֹנֵנִי הָרַב חַיִּים וִיטָאל שֶׁחִיֵּב כָּל אָדָם לוֹמַר הַתְּפִלָּה (תיקון ב סי"ד) שֶׁפְּצָא כְּתוּב בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן וּמוֹנֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטָאל שֶׁחִיֵּב כָּל אָדָם לוֹמַר אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת תְּפִלִּין בְּעוֹדָן עָלָיו, וְהֵשִׁפִּי פָּרָשִׁיוֹת אוֹמְרָם בְּקְרִיאַת שְׁמַע, וְקַדֵּשׁ וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ צְרִיךְ לוֹמַר קֹדֶם בָּרוּךְ שֵׁאָמַר, וְהַנּוֹהֵג כֵּן אִם לֹא אָמַר קֹדֶם בָּרוּךְ שֶׁאָמַר, אֵין לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם אֲפִלּוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם, אֶלָּא יִקְרָא קֹדֶשׁ וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ קֹדֶם שֶׁיַּחֲלֹק כָּתוּב בְּשֵׁם רַ"שׁ: יב (יד) קוֹדְמִים. עַיֵּן בְּאֵר הַיְטֵב. וְעַיֵּן לְעֵיל רֵישׁ סִימָן כ"ה (בכאר היטב ושערי תשובה) לְעִנְיַן תְּפִלִּין דְּרַ"ת, וּמִשָּׁם נִלְמַד לְכָאן:

א [א] אוֹ קָטָן. עַיֵּן בְּאֵר הַיְטֵב. וְכָתַב בְּכְבוֹד שׁוּר בְּנִשְׁיַן דַּף מ"ה (ע"ב ד"ה ומגמרא דתנן) דְּתְפִלִּין שֶׁכְּתָבָן חֵרֵשׁ אוֹ שׁוֹטֶה פְּסוּלִין אַף עַל גַּב דְּכַשֶּׁלְחָן עָרוּךְ לֹא הִזְכִּיר אֶלָּא קָטָן לְחוּד, וְעַיֵּן שָׁם (ד"ה גמרא ס"ח) שֶׁכָּתַב לְתָרֵץ שֶׁגַּם הָמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) עַל הַבַּיִת יוֹסֵף מִירֹה דַּצָּה סִימָן קנ"ח (ס"ב). וְכָתַב בִּנוֹגֵעַ בְּיהוּדָה מַהֲדוּרָא תִּנְיָנָא (אר"ח) סִימָן א' תְּפִלִּין שֶׁכְּתָבָן נַעַר בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד אוֹ יוֹתֵר קָצָת וְלֹא בְּדָקוּהוּ אִם יֵשׁ לוֹ סִימָנֵי גְּדֻלּוּת וְאֵינוֹ לְפָנֵינוּ, הַתְּפִלִּין כְּשֵׁרִים, דְּסְמָכִינַן אַחֲזָקָה כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְכְלַל שָׁנִים הֲבִיא סִימָנִים, אֲבָל לִכְתְּחִלָּה לֹא, וְיֵשׁ לִגְעֹר בְּסוֹפְרִים שֶׁמַּנִּיחִים תְּפִלִּין לְנְעָרִים לִכְתֹּב תְּפִלִּין וְאֵין מְדַקְדְּקִים אִם הֲבִיאוּ סִימָנֵי גְּדֻלּוּת אוֹ לֹא, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"א) בְּשֵׁם דִּבְרֵי יוֹסֵף סִימָן י"ב דְּאִם כָּתַב טוּמְטוּם אוֹ אַנְדְּרוֹגִינוֹס פָּסוּל, וְאִם טוּמְטוּם

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

דְּנִרְאֶה שֶׁמּוֹרֶה הֲלָכָה בִּפְנֵי רַבּוֹ שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לַחֲלֹץ. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן כ"ה סָעִיף קָטָן נ"ח מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּשֵׁם הַפְּרִי מְגַדִּים (שם, א"א ס"ק כט): יב (לז) תְּפִלִּין קוֹדְמִים. דְּהֵיא מִצְוָה שֶׁבְּגוּפוֹ, וְעוֹד דִּקְדֻשַּׁת תְּפִלִּין לְמַעְלָה מִקְדֻשַּׁת מְזוּזָה, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ל"ב סָעִיף ח'. מִיהוּ לְדִידָן שֶׁאֵין מְנִיחִין רַק בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, אִם אָפְשָׁר בְּשְׁאָלָה, מְזוּזָה קוֹדֶמֶת, דְּאִי אָפְשָׁר בְּשְׁאָלָה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ט)]: ג (לח) מְנֻזָּה וּמְצֻרָע וְכוּ'. עַיֵּן בְּלֶחֶם חֲמוּדוֹת (ראש"ל הל' תפילין דברי חמודות אות קיח) וְשַׁ"ךְ בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן של"ד סָעִיף ב' (ס"ק יב) וּבְשָׁאֲרֵי אַחֲרוֹנִים דְּפוֹסְקִים לְהֶפֶךְ, וְכָתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (משז"ז סק"ד) דְּיֵנְיחוּ בְּלִי בְּרָכָה, אֲבָל מִבֹּאוּר הַגְּרָ"א מַשְׁמַע לְכְאוֹרָה דְּצְרִיכִין לְבָרֵךְ גַּם כֵּן:

א (א) תְּפִלִּין. וְהוּא הַדִּין (ס) סֵפֶר תּוֹרָה וּמְזוּזָה: (ב) אוֹ אִשָּׁה. וְהוּא הַדִּין (ס) טַמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס דְּהֵם בִּכְלַל סְפֵק אִשָּׁה: (ג) אוֹ קָטָן. וְכֵיוָן דְּיִלְפִינַן מִקְּרָא, בְּעֵינָן שֶׁיְּהֵא דַּוְקָא גָּדוֹל מַמָּשׁ דְּהַיְינוּ שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אַחַר שֶׁהוּא בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, אֲבָל אִם סָפַק לָנוּ אִם הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת (ג) פָּסוּל לִכְתֹּב אִם לֹא שֶׁנִּתְמַלֵּא זְקָנוֹ דְּהַיְינוּ שֵׁשׁ רִבּוּי שֵׂעָר בְּזָקְנוֹ אַף שֶׁהֵם קְטַנִּים מְאֹד [סָמַ"ע בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן ל"ה (סק"ד)], אוֹ שֶׁעָבְרוּ רֹב שָׁנוֹתָיו, אוֹ שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן נ"ה סָעִיף ה'. וְיֵשׁ לִגְעֹר (ד) בַּסּוֹפְרִים שֶׁמַּנִּיחִין לְנְעָרִים לִכְתֹּב תְּפִלִּין וְאֵין מְדַקְדְּקִין אִם הֵבִיאוּ סִימָנֵי גַּדְלוּת אוֹ לֹא. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ל"ב סָעִיף קָטָן ק"ג מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ (שם ס"כ) מֵעִנְיַן זֶה, וְעַיֵּן בְּבְאוּר הַלָּכָה (ד"ה או קטן): (ד) לְחִנּוּךְ. בָּאֱמֶת אֲפִלּוּ גָּדוֹל לֹא, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יָדְעִינַן שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אַף לְעִנְיַן גָּדוֹל אִם אַחַר כָּךְ בְּדָקְנוּהוּ וּמָצָאנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי שַׂעָרוֹת תָּלִינַן שֶׁהָיָה לוֹ גַּם כֵּן בְּעֵת הַכְּתִיבָה [חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן ל"ה (ס"א)], מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּקָטָן דְּאֵינוֹ מוֹעִיל אֲז שְׂעָרוֹת: (ה) אוֹ כּוּתִי. כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר, דְּעוֹבֵד גִּלּוּלִים (ה) בְּלָאו הָכִי פָּסוּל הַתּוֹסְפוֹת כְּמְבֹאָר בְּטוּר אֶבֶן הָעֵזֶר בְּסִימָן קס"ט בְּבֵית יוֹסֵף שָׁם (ד"ה ומ"ש שאם רואים), הֲגַם דְּבְבֵית יוֹסֵף בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן ל"ה בְּרֹאשׁוֹ (ד"ה ואם צמח) מַשְׁמַע דְּהַטּוּר חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סוֹבֵר דַּאֲפִלּוּ לֹא נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ מְהֵנֵי, עִם כָּל זֶה בְּהַשֶּׁלְחָן עָרוּךְ שָׁלוּ (שם ס"א) הָעִתִּיק דְּוַדְקָא אִם נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ, כִּי מִיבָּעֵי לִי לְעִנְיַן זְקָן מְעַט הַמְבֹאָר בְּסִימָן נ"ג (ס"ח), דְּאִשְׁתְּרִי לְפִי מַה שֶּׁבְּאַרְנוּ שָׁם בְּשֵׁם מַהֲרַשַׁ"ל (ישׁ"ש חולין פ"א סי' מח) שֶׁהָעִתִּיק מִתְּשׁוּבוֹת הַגְּאוֹנִים דְּהֵיְינוּ שֶׁיִּהְיוּ נִמְצָאִים שְׁעָרוֹת גְּדוֹלוֹת מִשְׁנֵי צִדֵּי הַפָּנִים וּמִצַּד הַסְּנֶטֶר, אֲפִלּוּ דְּזֶהוּ בִּכְלַל נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ בְּכָל מָקוֹם אֲפִלּוּ לְעִנְיַן דְּאוֹרַיְיתָא, אוֹ דִילְמָא שָׁם שְׁאנֵי דְּהוּא רַק מִפְּנֵי כְּבוֹד הַצִּבּוּר. וּמִכָּל מָקוֹם אִפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל בָּזֶה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט (סק"ה) דְּטַעַם הַטּוּר הוּא לְפִי שֶׁעַל פִּי רֹב רָגִיל לָבוֹא סִימָן הַתַּחְתּוֹן קֹדֶם שֶׁבָּא סִימָן זֶה הָעֶלְיוֹן לָכֵן תְּלִינַן דְּמִסְתְּמָא כְּבָר בָּא הַתַּחְתּוֹן, אִם כֵּן לְפִי זֶה בְּוַדַּאי דִּבְרֵי הַטּוּר בְּאָבְנוּ הָעֵזֶר נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ הוּא לְאוֹ דַּוְקָא, וּבְחֹשֶׁן מִשְׁפָּט שֶׁכָּתַב בְּאָבְנוּ הָעֵזֶר נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ הוּא לְאוֹ דַּוְקָא, וּלְפִי זֶה אִפְשָׁר לוֹמַר שֶׁגַּם סִימָנֵי דִּיקְנָא מְהֵנֵי לְהַשְׁוּתוֹ גָּדוֹל לְכָל דָּבָר דְּמִסְתְּמָא כְּבָר הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וְשָׁם בְּיָכוֹמִין פ' עַמּוּד ב' לְעִנְיַן רַב נַחְמָן שֶׁאנֵי שֶׁיְּדִיעוּ שֶׁלֹּא הֵבִיא רַב נַחְמָן שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וְצָרִיךְ עִיּוּן. הֵיוֹצֵא מִדְּבָרֵינוּ עַל כָּל פָּנִים קֹדֶם שֶׁיֵּשׁ לוֹ קָצָת זְקָן וְדַוְקָא אִם כְּתָבָן נַעַר בֶּן מְצֻוֶּה וְאֵין לְפָנֵינוּ יְדִיעָנִין שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אֲפִלּוּ אִם הוּא בֶּן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹתֵר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ג). אַף כְּדִיעֲבַד אִם כְּתָבָן נַעַר בֶּן מְצֻוֶּה וְאֵין לְפָנֵינוּ לְבַדְקוֹ צָרִיךְ עִיּוּן לְמַעֲשֶׂה, דְּהִנֵּה בְּיהוּדָה מַהֲדוּרָא תִּנְיָנָא (אר"ח) בְּסִימָן א' מְכַשֵּׁיר וְכֵן בְּפְרִי מְגַדִּים בְּסִימָן ל"ט (א"א סק"א) וּבְסִימָן נ"ה (בא"א) אוֹת ז' גַּם כֵּן מוּכָח הָכִי, דְּמִדְּמָה שָׁם לְעִנְיַן בְּדִיקַת הָרְאָה וּבְרְאָה קַיְימָא לַן דְּאִם נַעֲבְדָה בְּלִי בְּדִיקָה כָּשֵׁר, וּבְחֹשֶׁבֶת רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר (שם) חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן ז' פּוֹסֵל וְכֵן בְּסֵפֶר יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בְּסִימָן ל"ב (ס"ק יח) גַּם כֵּן מַחְמִיר. אַף כְּבָן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שֶׁכְּתָבָן בְּדִיעֲבַד נִרְאֶה דְּאֵין לְהַחְמִיר אַחֲרֵי שֶׁיֵּשׁ מְקִלִּין אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה וְכַנַּ"ל:

בֵּאוּר הַלָּכָה

כֵּן אֵיתָא בְּבֹאוּר הַגְּרָ"א. וְהָעוֹלָם נוֹהֲגִין לְהָקֵל בָּזֶה, וְאָפְשָׁר שֶׁטַּעֲמָם שֶׁמּוֹכְיָן עַל הָא דְּסִימָן ל"ז סָעִיף ב', וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם בְּבֹאוּר הֲלָכָה (ד"ה מצותן). וְעַיֵּן עוֹד בְּבֹאוּר הַגְּרָ"א שֶׁמַּשְׁמַע מִדְּבָרָיו שֶׁאֲפִלּוּ לְדַעַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּלֹא מְחַלֵּק לְעִנְיַן תּוֹרָתוֹ אָמָּנוּתוֹ, לֹא מְקִלִּינַן רַק לְעִנְיַן שֶׁאֵין צָרִיךְ לִפְסֹק מִלְּמוֹדוֹ כְּדֵי לְהַנִּיחָם, אֲבָל אִם הֵם כְּבָר עֲלֵיהֶם שֶׁלְּבָשָׁן לְקְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה אוֹ קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל לִלְמֹד, אֲז צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ עָלָיו אַף בְּעֵת הַלִּמּוּד וְלֹא יְסַלְּקֵם בְּאֶמְצַע, דְּוִמְיָא דְּמֵאי דְּפָסַק בַּהֶגְּהָ"ה בְּסָעִיף הַקּוֹדֵם דְּהֵיכָא דִּבְלִי טֹרַח יוּכַל לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּיהֶן, דְּצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּיהֶן:

א * אוֹ קָטָן. וְאִם כְּתָבָן חֵרֵשׁ אוֹ שׁוֹטֶה הֲגִיחַ הַפְּרִי מְגַדִּים בְּפָתִיחָה (פתיחה כוללת החלק השני אות ג) בְּצָרִיךְ עִיּוּן, דְּאִפְשָׁר דַּעֲדִיפֵי מִקָּטָן וּמֵהֲנֵי אִם אֲחֵרִים עוֹמְדִין עַל גַּבֵּיהֶן וּמַרְמְזִין לַחֵרֵשׁ וְשׁוֹטֶה שִׁיִּכְתֹּב לִשְׁמָן. וְסִימָנֵי שׁוֹטֶה מְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵּעָה בְּסִימָן א' סָעִיף ה'. וּלְעִנְיַן קָטָן אִימַת נַעֲשֶׂה גָּדוֹל אִם לֹא יְדָעִינַן שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, כְּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ג) אִם נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ וְהוּא מַחְשָׁן מִשְׁפָּט סִימָן ל"ה (ס"א), וְהִשְׁמַטְתִּי דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"א) שֶׁכָּתַב עַד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שֶׁכָּל הָאַחֲרוֹנִים הִשִּׂיגוּ עָלָיו וְלֹא הָמָּה הָאֵלֶּה רַבָּה (סק"א) וְהַבַּיִת מֵאִיר וְרָגוּל מַרְכָּבָה וּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל וּלְבוּשֵׁי שְׁרָד וּתְשׁוּבוֹת רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר (מהדו"ק) בְּחֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן ז'], וּמִכָּל מָקוֹם אֵין בְּיָדֵינוּ לְפָסְלָם אֲחֲרֵי שֶׁהַחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל יד ס"א) וְגַם הַשֻּׁלְחָן שְׁלֻמָה (ס"א) מִקְּלִין לְכַתְּחִלָּה. וְרָאִיתִי בְּפְרִי מְגַדִּים שֶׁחָתַר לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם, וְהֵבִיא מִסִּימָן נ"ג סָעִיף ח' בַּהֶגְ"ה דְּמִשְׁמַע דְּכְשֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְנִתְמַלֵּא זְקָנוֹ, וְכֵן נִנְהָג הַפְּרִי מְגַדִּים דְּמִבֹּאר שָׁם דְּמִשְׁמַע שֶׁהֵבִיא אַף אִם יֵשׁ לוֹ זָקָן מְעַט קְרוֹבִי נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ, וְהָכִי נַמִי כַּנַּת הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּיֵשׁ לוֹ זָקָן מְעַט. וּמִכָּל מָקוֹם בָּאֱמֶת צָרִיךְ עִיּוּן גָּדוֹל בָּזֶה דְּאִפְשָׁר דְּשָׁם שְׁאנֵי, דְּהָלֹא שָׁם אִיירֵי שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת דְּהוּא גָּדוֹל מִן הַתּוֹרָה וְלֹא בְּעֵינַן הַזָּקָן רַק מִפְּנֵי כְּבוֹד הַצִּבּוּר, תַּדַּע דְּשָׁם מְהַנֵּי גַּם כֵּן אִם הוּא בֶּן עֶשְׂרִים וְאֵין לוֹ זָקָן כְּלָל מִקְּרֵי גַּם כֵּן עַל יְדֵי זֶה נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ כַּמְבֹאָר שָׁם בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְהַכֹּל מִסְּתַּעֵם זֶה דְּהוּא רַק מִפְּנֵי כְּבוֹד הַצִּבּוּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעִנְיָנֵינוּ דְּלֹא יְדָעִינַן אִם הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְהַזָּקָן מְהֵנֵי לַעֲשׂוֹתוֹ גָּדוֹל עַל יְדֵי זֶה, אֶפְשָׁר דְּבְעֵינַן מִלּוֹא זְקָנוֹ מַמָּשׁ. הָא פְּשִׁיטָא לִי דְּעַל יְדֵי סִימֵי דִּיקְנֵי [שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּמְקוֹמוֹת מְיֻחָדוֹת שָׁעָר בְּזָקְנוֹ] בְּוַדַּאי לֹא קְרִיבִי נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ, וּרְאִיָּה מִכַּרְחַת מִיכָּמוֹת פ' עַמּוּד ב' בְּתוֹסְפוֹת דִּבּוּר הַמַּתְחִיל דְּהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּסוֹפוֹ, וְאוֹמֵר ר"י דְּאֵין חֲשׁוּב וְכוּ' וְהוּא הַדִּין דְּסִימֵי דִּיקְנֵי גַּם כֵּן אֵינוֹ בִּכְלַל מִלּוֹי זָקָן, דְּאִי לָאו הָכִי יִשָּׁאֵר קוּשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת עַל רֻבָּה בַּר אֲבוּהּ לְפִי תִּרוּץ הַגְּמָרָא שָׁם, וְיָדוּעַ דְּדִין נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ דְּלֹא צָרִיךְ שׁוּב בְּדִיקָה נוֹבַע מֵאוֹתוֹ הַתּוֹסְפוֹת כְּמְבֹאָר בְּטוּר אֶבֶן הָעֵזֶר בְּסִימָן קס"ט בְּבֵית יוֹסֵף שָׁם (ד"ה ומ"ש שאם רואים), הֲגַם דְּבְבֵית יוֹסֵף בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן ל"ה בְּרֹאשׁוֹ (ד"ה ואם צמח) מַשְׁמַע דְּהַטּוּר חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סוֹבֵר דַּאֲפִלּוּ לֹא נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ מְהֵנֵי, עִם כָּל זֶה בְּהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שָׁלוּ (שם ס"א) הָעִתִּיק דְּוַדַּאי אִם נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ, כִּי מִיבָּעֵי לִי לְעִנְיַן זְקָן מְעַט הַמְבֹאָר בְּסִימָן נ"ג (ס"ח), דְּאִשְׁתְּרִי לְפִי מַה שֶּׁבְּאַרְנוּ שָׁם בְּשֵׁם מַהֲרַשַׁ"ל (ישׁ"ש חולין פ"א סי' מח) שֶׁהָעִתִּיק מִתְּשׁוּבוֹת הַגְּאוֹנִים דְּהֵיְינוּ שֶׁיִּהְיוּ נִמְצָאִים שְׁעָרוֹת גְּדוֹלוֹת מִשְׁנֵי צִדֵּי הַפָּנִים וּמִצַּד הַסְּנֶטֶר, אֲפִלּוּ דְּזֶהוּ בִּכְלַל נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ בְּכָל מָקוֹם אֲפִלּוּ לְעִנְיַן דְּאוֹרַיְיתָא, אוֹ דִילְמָא שָׁם שְׁאנֵי דְּהוּא רַק מִפְּנֵי כְּבוֹד הַצִּבּוּר. וּמִכָּל מָקוֹם אִפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל בָּזֶה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט (סק"ה) דְּטַעַם הַטּוּר הוּא לְפִי שֶׁעַל פִּי רֹב רָגִיל לָבוֹא סִימָן הַתַּחְתּוֹן קֹדֶם שֶׁבָּא סִימָן זֶה הָעֶלְיוֹן לָכֵן תְּלִינַן דְּמִסְתְּמָא כְּבָר בָּא הַתַּחְתּוֹן, אִם כֵּן לְפִי זֶה בְּוַדַּאי דִּבְרֵי הַטּוּר בְּאָבְנוּ הָעֵזֶר נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ הוּא לְאוֹ דַּוְקָא, וּבְחֹשֶׁן מִשְׁפָּט שֶׁכָּתַב בְּאָבְנוּ הָעֵזֶר נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ הוּא לְאוֹ דַּוְקָא, וּלְפִי זֶה אִפְשָׁר לוֹמַר שֶׁגַּם סִימֵי דִּיקְנָא מְהֵנֵי לְהַשְׁוּתוֹ גָּדוֹל לְכָל דָּבָר דְּמִסְתְּמָא כְּבָר הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וְשָׁם בְּיָכוֹמִין פ' עַמּוּד ב' לְעִנְיַן רַב נַחְמָן שֶׁאנֵי שֶׁיְּדִיעוּ שֶׁלֹּא הֵבִיא רַב נַחְמָן שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וְצָרִיךְ עִיּוּן. הֵיוֹצֵא מִדְּבָרֵינוּ עַל כָּל פָּנִים קֹדֶם שֶׁיֵּשׁ לוֹ קָצָת זְקָן וְדַוְקָא אִם כְּתָבָן נַעַר בֶּן מְצֻוֶּה וְאֵין לְפָנֵינוּ יְדִיעָנִין שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אֲפִלּוּ אִם הוּא בֶּן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹתֵר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ג). אַף כְּדִיעֲבַד אִם כְּתָבָן נַעַר בֶּן מְצֻוֶּה וְאֵין לְפָנֵינוּ לְבַדְקוֹ צָרִיךְ עִיּוּן לְמַעֲשֶׂה, דְּהִנֵּה בְּיהוּדָה מַהֲדוּרָא תִּנְיָנָא (אר"ח) בְּסִימָן א' מְכַשֵּׁיר וְכֵן בְּפְרִי מְגַדִּים בְּסִימָן ל"ט (א"א סק"א) וּבְסִימָן נ"ה (בא"א) אוֹת ז' גַּם כֵּן מוּכָח הָכִי, דְּמִדְּמָה שָׁם לְעִנְיַן בְּדִיקַת הָרְאָה וּבְרְאָה קַיְימָא לַן דְּאִם נַעֲבְדָה בְּלִי בְּדִיקָה כָּשֵׁר, וּבְחֹשֶׁבֶת רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר (שם) חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן ז' פּוֹסֵל וְכֵן בְּסֵפֶר יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בְּסִימָן ל"ב (ס"ק יח) גַּם כֵּן מַחְמִיר. אַף כְּבָן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שֶׁכְּתָבָן בְּדִיעֲבַד נִרְאֶה דְּאֵין לְהַחְמִיר אַחֲרֵי שֶׁיֵּשׁ מְקִלִּין אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה וְכַנַּ"ל:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ס) הַסְּפָרִים הָאַחֲרוֹנִים, דְּלֹא כְּדְרִישָׁה בְּיוֹרֶה דֵּעָה (סי' רפא אות א) שֶׁרָצָה לְהָקֵל: (ג) פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א): (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א): (ד) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"א) בְּשֵׁם הַנּוֹדָע בְּיהוּדָה (מהדו"ת אר"ח סי' א): (ס) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (ס"א) מבואר שאם הוא כבר בן שמונה עשרה, יש לנו לתלות שמן הסתם הביא שערות ויכול לכתוב.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah